

Дух времена и мода историјског мачевања (Социологија једног укуса)

Есеј за *Fencers Quarterly Magazine*,
Александар Станковић, професор
мачевања Школе мачевања
„Свети Ђорђе“, Београд, јун 2018.

Мачевање једног времена одражава дух тог времена па како неко живи одређује не само начин на који мачује већ и начин на који неко мачује открива како он живи и какво је време у коме живи.

„Дневник учитеља мачевања“

Код већине људи, ма колико они били убеђени да чине по свом избору, њихове тежње и укуси долазе, заправо, од њихове поводљивости за **МОДОМ** – „крдског“ менталитета, а не од њихове личне слободне одлуке и креативности.

Другим речима: не од зрелости и способности да корачају сопственим ногама по сопственом путу већ од инертности већине којој духовно припадају и где се, ослањајући једни на друге, сви заједно у групи лење крећу усмеравани идејама и интересима креатора масовних трендова.

Данас је све распрострањенији укус – **мода**, код људи који су заинтересовани за традиционално тј. бојево ("старо" - не спортско) мачевање да му прилазе из угла *историјског* тј. *спортисторијског* мачевања. Откуд тај укус, избор и "урбан-хит" помодарски тренд, упркос великог броја озбиљних критика многих познатих учитеља и теоретичара мачевања из целог света?

Многе присталице тог новог укуса ће наведено питање одмах прогласити сувишним понављајући без размишљања уврежену сентенцу да: „*О укусима се не расправља*“. Но, сама та сентенца је став *естетичког пасивизма* о укусима и један укус који расправља о укусима. Исто тако ако и, можда, не треба расправљати о укусима треба расправљати о неукусу, антиукусу или пореклу неког укуса. Заправо, шире гледано, *све је уопште узев само расправа о укусу* коју је немогуће избећи јер свака расправа у некој тачки неизбежно стиже и до питања угла гледања - укуса оних који се расправљају.

Откуд, дакле, долази модерни *спорт-историјски* укус и избор у мачевању? Од **духа времена** (*zeitgeist*). Он је оно што неприметно (јер "*Најјачи ланци су увек невидљиви*") сугерише, обликује, форматује и несвесно, подсвесно и надсвесно усмерава и детерминише мишљење и осећања већине поједница наводећи их да на раскрсницама бирају једне а не друге путеве.

У чему борави дух времена? У владајућој идеологији, економији, медијима, маркетингу, трговини, политици, култури, образовању, уметности, етици, законима... једног друштва.

Из чега се родио модерни дух данашњег времена? Парадоксално, а што није игра речи - из смрти духа *модерне и идеје модерности*.

Наиме, док је суштина начина живота у свету који је припадао времену *модерне* (19. век) била опсесија напретком, еволуцијом и сутрашњицом -

аксиоматска догма о вечно прогресивном технолошком, културном, уметничком, научном...кретању у бескрај грађењем једне нове вавилонске куле на човековом путу да постане бог, где је ново једина вредност, пакао је у прошлости а рај у будућности, суштина *постмодерне* која се појавила у другој половини 20. века као реакција на ову нихилистичку крајност била је супротна (исто тако нихилистичка) крајност.

Наиме, већ више деценија широм Запада, као поама, влада у свим областима живота тренд ка реконструктивном окретању прошлости. Тако се врши реконструисање грађевина и начина грађења из давних времена, израда древних бродова, справа и машина, оружја, проналазачких техника, начина борења, начина свирања и израде инструмената из прошлости, начина певања, играња, говора, писања, лечења, битака из прошлости, путовања, начина кувања... Овим новим „ретро“ духом се масовно баве специјализовани часописи, посебни телевизијски канали, сајтови, издавачке куће, истраживачки тимови, научни институти, лаици и аматери...

Како делује тај модерни „ретро“ *дух времена* постмодерне данас може се видети на сваком кораку и у свакој струци. Тако нпр., конкретно, неком сликару (музичару, дизајнеру, књижевнику, архитекти...) једно јутро „ниткуда“ и њему „необјашњиво“ сине и постане опсесивно привлачна (наравно „генијална“) идеја да набави све књиге и докуменате из прошлости о томе како је сликао, које је боје користио, како их је мешао, на каквом платну, под којом светлошћу, са којим четкицама... рецимо Рембрант, а све са циљем да он сам почне да слика идентично Рембранту.

Исти тај модерни „ретро“ *дух времена* је пре од прилике петнаестак година родио и мачеваоце (којих је све више) са истом „ретро“ идејом и укусом окренутости *историјском мачевању* тј. опсесијом да треба гледати књиге и документа из прошлости а све са циљем да се мачује на аутентичан начин старих мајстора (Агрипа, Мароцо, Мајер...) прошлости. С тим у вези се траже и истражују рукописи, слике, преводе књиге, анализирају и проучавају различити извори, воде жучне полемике, организују „стручни“ семинари..., а све са циљем да се реконструишу и обнове аутентично школе и стилови мачевања учитеља из прошлости.

Но, шта је иза те „ретро“ идеје која, заправо, није ништа друго до један од инструмената и средство деловања општег *духа времена*? Као што се за поменутог сликара (који би се, иначе, у сликарској терминологији звао *Псеудорембрант* и који припада оној врсти сликара о којој је чувени Камиј Коро 1870. написао да „*Од хиљаду и петстотина платна које сам насликао, три хиљаде се налази у Америци*“) може рећи све: *копирант, фалсификатор, рестауратор, музејски експерт за Рембранта...* - али никад да је сликар јер уметност није копирање света већ стварање нових светова, тако се и за мачеваоце *историјског мачевања* не може рећи, ма колико се они поносили својим умећима и претензијама да то што чине назову још и уметност (*Martial art*), ништа више осим да су на путу *Псеудоагрипа, Псеудомароца, Псеудомајера...* - псеудомартиал артисти.

Наиме, да би неко сликао као *Рембрант* или мачевао као *Мароцо* мора пре свега да буде лично непоновљиви и јединствени Рембрант или Мароцо у времену Рембранта и Мароца који је, узгред, имао учитеља коме није био циљ да његов ученик слика и мачује исто као он, нити да слика и мачује надметачки боље од њега већ да научи да слика и мачује као уметник - креативно, јединствено и непоновљиво - другачије од њега.

Модерни укус како за сликарство (музику, архитектуру, дизајн, књижевност...) тако и за "старо" мачевање долази, дакле, из света који свакодневно све шире и дубље опседа савремене људе и избор је свих који су му се предали и постали његов део и ОГЛЕДАЛО. То је свет чија је суштина "**псеудо**" (lat. лаж, обмана, празнина) а изражава се кроз *псеудопотребе, псеудокултуру, псеудообразовање, псеудознање, псеудовредности, псеудоправа,*

псеудоновац, псеудоекономију, псеудополитику, псеудодемократију, псеудохуманизам, псеудослободе, псеудоетику, псеудоестетику..., **псеудоживот** - света *постмодерне* и њеног структуралног ниҳилизма.

Говорећи о том модерном духу времена Милош Шобајић (српски сликар светског гласа чије су слике у најпознатијим музејима, коме је француска влада уступила атеље Пабла Пикаса) у својој књизи "Сликај и ћути" пише: "Говорило се да ренесанса, која је почела крајем 13. века, захтевала је *џинове* и рађала *џинове*. У 21. веку се тражи да будемо *патуљци* и да рађамо *патуљке*. Данашња популација на планети не сме да има своје идеје, већ послушност, не сме да ствара, већ да се *лудо забавља*, а пре свега, треба је онеспособити да самостално мисли (...) Та агресија свих врста и облика коју данас трпимо у име интереса који нису наши, у име интереса који су против нас и у име интереса противних здравој логици и људској интелигенцији, покушава да од нас направи послушно стадо, чији би једини циљ био да мирно пасе оно што му се нуди. И да, пре свега, *ћути*."

Модерном духу времена савременог света, дакле, нису потребни ни пожељни креативни, стваралачки и критички настројени људи – личности већ пасивне *индивидуе* и конформисти који ће се у бескрај задовољно бавити и уживати у нечему без њих створеном – поводљиви, корисни, употребљиви и профитносни потрошачи-конзументи.

У свету са таквим духом времена ни у вештини *мачевања* нису потребни ни пожељни *пионири* вештине који ће креативно и слободно стварати сопствене и оригиналне *стилове* *мачевања* од наслеђене грађе – а како би *сви били различити*, већ пасивни *репетитивци*, *репродуктивци* и *епигони* већ урађеног у прошлости *мачевања* – а како би *сви мачеваоци били исти*: *серијско-фабрички* *штанцоване* *Псеудоагрипе*, *Псеудомароци*, *Псеудомајери*...

Духу времена модерне савремености, дакле, не требају *Рембранти* већ *Псеудорембранти* чија је крилатица „*Magister dixit*” (учитељ је рекао) и који покушавају *папагаски* *понављати* оно што су чинили оригинални и креативни *мајстори* (чијој се оригиналности и креативности иначе *диве!*) *Мајер*, *Каранца*, *Фабрис*, *Мароцо*, *Ангело*, *Агрипа*, *Сутор*...

Отуд сви који данас у *мачевању* бирају *моду „историјског мачевања”* – убеђени да самостално и слободно бирају нови, прави и оригиналан пут у вештини, *заправо* су модерним духом времена *постмодерне* не приметно усмерени да *делају* као *регресивни конзервативци* заробљени у *Status Quo ante* (стање као пре) вештине *служећи* тако кроз њу *zeitgeist*-у и његовој мисији *обликовања* човека у правцу *послушничког потрошачког пасивизма*.

Но, модерни избор и укусу у *мачевању* има још један додатни елемент јер и савремени дух времена има још једну кључну димензију. Ту димензију чини универзални *култ компетивизма* а у складу са доминирајућим либералнокапиталистичким концептом *постмодерног* света. Реч је о *идолатрији* *свеопштег ривалства*, *супарништва*, *хиперконкуренције*, *успешности*, *лактања*, *грабежа* и *похлепе*, *агресивности*, *предаторства*, *престижа* и *надметања* – *варваској „цивилизацији”* *утакмице* и *конflikта*. У тој „цивилизацији” је *врхунац* *културе* *псеудо(квази)дарвинистичко* *гледања* на свет као на *прашуму* у којој се сви *међусобно* само *једу* и где „успех” у било чему не иде без *покоравана* или *понижавања* неког другог. Отуд *укус*, *избор*, *тренд* и *мода* у савременом *мачевању* није више само *историјско мачевање* као вештина или *уметнос* (као што је то био случај у 19. веку) већ *такмичење* и *надметање* у њему – његова *спортификација* и *трансформисање* у "победотражилачки" спорт: *спортисторијско мачевање* 21. века.

Ова два наведена фактора су темељна не само за *разумевање* *избора* свих чији је *укус* данас *спортисторијско мачевање* већ и за *потпуно* *разумевање* њиховог личног карактера, начина *одростања*, *живота*, *приступа* *животу* па и њихових *перспектива* у њему.

Но, другачији - креативни људи, који немају порив за модом већ за слободом и супротстављањем свом времену, постављају, пре свега, себи низ питања: Да ли је боље ићи путем већине и пролазне моде или сопственим путем? Поседује ли се животна плодност или животарење јаловости? Да ли је уопште могуће ићи у назад и понављати историју кад ни физички енропијска стрелица времена не може ићи у назад? Где води покушавање понављања прошлости једне вештине кад „Ако скувате рибе из акваријума, добићете рибљу чорбу. Рибе из чорбе не можете да вратите у акваријум. То је историја (Зоран Ђинђић)? Да ли се може дохватити историјска аутентичност давно несталих школа кад "Историјске чињенице су шкољке из којих је време извукло бисер. Упркос најобилнијој грађи ми нисмо кадри да рестаурирамо њихову живу срж, већ само суву и мртву љуштуру, остављајући изван сазнања и осећања све што се стварно збивало под енигматским шифрама прошлости, па ма то имало најсуровије облике патњи, искушења у смрти, а што чини, заправо, једини релевантан садржај историје, која никад неће бити написана" (Пекић); кад "Историја је само криминална прича, снабдевена, да би се прерушила у науку, бројним фуснотима и ибидумима" (Пекић); кад "Каже се да ће сви који чују двоје људи како описују исти саобраћајни удес изгубити сваку веру у историју као науку" (историчар Џефри Бароклоу); кад "Историја коју читамо, строго говорећи, уопште није заснована на чињеницама већ је збир прихваћених процена од стране одређене групе људи са неким заједничким интересом" (историчар Расел Милер); кад "Историја је гомила лажи о догађајима који се никад нису догодили, а о којима говоре људи који никад нису били присутни на лицу места" (Џорџ Сантајана); кад "Једино што историји дугујемо је да је поново пишемо" (Оскар Вајлд); кад "Историја би била брилијантна ствар, само кад би била истинита" (Толстој); кад „Историја нас учи само да се из историје не може научити ништа" (Хегел), кад јер и свака садашњост је у највећој мери сва саткана од од лажи, фалсификата и манипулација од прошлости нам у историјским документима нужно преостају у највећој мери само лажи и фалсификати чију „истину“ доказују друге данашње манипулације, лажи и фалсификати..., дакле, кад историјско мачевање не може никад бити нешто друго осим **псеудоисторијско** мачевање јер и сама историја је највећим делом заправо **псеудонаука** и **псеудоисторија**?

Зар мачеваоци који су кренули тим модерним "псеудо" путем нису себе тако осудили - јер кад "Историја се понавља први пут је трагедија а други пут фарса" (Маркс) - да се на крају баве само фарсом: шминком, кулисама, модом, аутентичношћу изгледа панталона, ципела, кошуља, чарапа, рукавица, оклопа, мачева... прошлости, правећи мачевалачки маскембал несвесни да је и историја моде одевања део царства псеудоисторије? Зар је онда необично што све више модерних мачевалаца чини још један корак у свом историјском мачевању трчећи у свет фикција витешког и еп-фантастичног мачевања вилењака и патуљака - псеудосветове за модерне људе "Петар Пан" генерација?

Зар човек не треба да је стваралачки потпуно импотентан и без сваког креативног талента и инстинкта да би могао бити доведен до тога да задовољно тежи глобалној неоригиналности и пуком спровођењу туђих идеја и креатора из прошлости заборављајући да "Мода је непријатељ креативности" (Пикасо)?

Као одговор на сва та и многа друга питања појавили су се и мачеваоци који нису сасвим заробљени мрежама духа времена и који зато пружају отпор модерном укусу.

За њих - те "несавремене", није нешто самим тим што је модерно и ново боље од старог јер сваки нови корак у времену је корак у свим правцима: напред, лево, десно, горе, доле, назад, ћорсокак... у провалију. Зато чине опрезно и често супротно пролазним трендовима модерности, а посебно данас у доба када је „Глобалистичка теза последњих деценија, што глупље – то боље" (Милош Шобајић). Човек треба да живи у свом времену али јер свако време увек носи и своју кугу не треба поводљиво, наивно, брзоплето и слепо да прати своје

време већ своје добро у том времену - да његов **избор** буде ствар „**избореног**“ у борби са злом свог времена.

Зато укус и избор неких у мачевању није модерно *спортисторијско* мачевање већ *класично мачевање* у коме *Традиција није чување пепела него преношење ватре*“ (Густав Малер) тј. мачеваоци чија је крилатица *Noli iurare in verbo magistri* (не треба се слепо заклицати на речи учитељеве) јер свако треба креативно да допринесе на свој начин вештини којом се бави. „*Свако себе нека узид*а“ (Павле, Посланица Ефес.).

Класично и историјско мачевање се, дакле, баве истим предметом - бојевим, правим, традиционалним мачевањем правим (затупљеним) мачевима али на различит начин. "Историчаре" занима недостижна и немогућа историјска аутентичност појединачних стилова који су постојали - музеј, копија и фалсификат а "класичаре" занима стварање нових и другачијих стилова из слободне примене општих принципа технике бојевог мачевања - ревалоризација и живот. Другим речима: док се први баве овим или оним појединачним моделом аутомобила „олтајмера“ други, јер „*Права уметност не приказује прошлост изнова; она је наставља*“ (Роден), се баве функционисањем „олтајмера“ уопште а са циљем стварања нових модела на трагу тог духа „олтајмер“ прошлости.

Циљ "историчара" је, дакле, јалово играње са костима ископаних скелета диносауруса прошлости мачевања у покушају да мумифицирано задрже и оживе - нека врста танатофилије, "франкенштајнства" и "зомбирања" (отуд та типична опчињеност модерног укуса постмодерном естетиком сивила, мрака и празнине мртве сведености - "даркеризам", "неоготика" и други облици Алистер Кроулизма, а о чему пише и Ерих Фром у својој *Анатомији људске деструктивности* указујући на „некрофилску“ опседнутост модерне цивилизације мртвим предметима оличеној у патолошкој зависности од поседовања и клањања неживим материјалним стварима).

Циљ "класичара" је, напротив, супротан - живот: да се попну на рамена споменика великих учитеља прошлости мачевања и гледајући одатле даље него што су ти великани видели закораче, као **пионири**, у плодно, креативно, другачије и оригинално вештине којим се баве.

Класично мачевање, дакле, није, "чување трунке прошлости" јер иако људи изводе музику Баха, који је већ много векова мртав, они се не баве "чување трунке прошлости" већ културом - непрестаним и живим извођачким развијањем његове музике која је управо зато и вечна - класична. Тако и у мачевању, како је написао Адам Адријан Краун "Оно што је била истинито пре сто, двеста или петсто година, може још увек бити истина. У случају мачевања, практично све што се може урадити мачем је већ било добро познато у 16. веку (...) па класично мачевање није очување прошлости, већ очувања истине."

Окренутост прошлости и истина прошлости, дакле, није идентитет са прошлим - његова мртва поновљивост - јер идентитет у било чему, па и историјском, је немогућ. Окренутост прошлости и истина прошлости је култура (лат. colere: култивисање, обрађивање, гајење, развијање, неговање, усавршавање, оплемењивање...) јер ни истина сина није отац већ **очевина** на којој син гради и развија сопствену садашњост и утемељују будућност. Та истина је, дакле, насупрот модерном духу и укусу *постмодерне* који је суштински дух деконструкције, псеудокултуре (антикултуре) и нихилизма.

"Класичари" се оваквог приступа мачевању држе не само зато што "Све ми је мрско што ме само поучава а не подстиче на делатност" (Гете) већ и зато што историја било чега увек шкоди кад се гледа као *одмориште* а не као *степениште*. Увек и у свему, па и у мачевалачкој вештини, прошлости треба да служимо само онолико колико она може служити за стварање неке будућности.

Не радити исто што раде сви већ бити различит и имати СВОЈ стил - јер стил није све али без стила све је ништа - а моду - оно што све изједначава, видети као недостатак и изазов за превазилажење, одувек је био захтев сваког племенитог карактера.

У вештини и животу мислити, осећати и делати друкчије од обичног и свих - ићи сопственим путем а не у корак са већином - као по звуку заједничког бубња, јер то није отмено, а и заглупљује, значи не само достизати лепо, вредно и узвишено већ и развијати себе и живот.

Том духу СЛОБОДЕ, РАЗЛИЧИТОСТИ И БОГАТСТВА треба тежити и за њега се борити уз ведрину и смех по цену свих одбацивања, притисака, самоће и жртава како у вештини живљења тако и у вештини мачевања имајући увек на уму речи Буковског:

"Они су се мени смејали јер сам другачији, а ја њима јер су сви исти."